

A-saga, E-legende, O-sprook

**Jacob van Lennep, Abraham des Amorie van der Hoeven jr.
en Johannes Bosscha**

bron

Jacob van Lennep, Abraham des Amorie van der Hoeven jr. en Johannes Bosscha, *A-saga, E-legende, O-sprook*. P.N. van Kampen & Zoon, Amsterdam 1879 (1ste druk, 2de oplage)

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/boss019asag02_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

[Voorwoord]

De uitgevers verheugen zich in de gelegenheid te zijn, het letterkundige publiek hierbij eene litterarische curiositeit aan te bieden, die ongeveer veertig jaar geleden de algemeene belangstelling trok als eene proeve van de rijkdom onzer taal en de grondige taalkennis van de drie bekwame mannen die zich met de samenstelling daarvan onledig hielden.

De A-Saga toch is van de hand van wijlen Prof. J. BOSSCHA; de E-Legende van wijlen Mr. JACOB VAN LENNEP; de O-Sprook van wijlen Dr. ABR. DES AMORIE VAN DER HOEVEN JR. Slechts de laatste verscheen in den handel; de beide eersten werden alleen voor vrienden gedrukt.

Door welwillende toestemming van de betrekkingen der beide eerstgenoemde auteurs werden de uitgevers in staat gesteld deze gezamenlijke uitgave te doen plaats hebben.

**Paaschmaandag.
A-saga**

't Lam was haar kaars.

Alarm, Alarm!’ galmt gansch *Walacra*: want HARALDS aanmarsch jaagt angst aan, aan al wat aâmt.

HARALD was Jan van *Laaland*. 't Zwaard - dacht Harald - ‘baant 't pad naar 't Walhalla;’ vandaar, dat HARALD zwalkt, strand af, strand aan; vandaar, dat HARALDS zwaard landplaag was van al wat aan 't strand lag. - *Aadlaar van RAN*, was vaak HARALDS naam.

Thans klampt HARALD 't strand aan van *Walacra*. Al wat kan, aanvaard 't staal maar Ach! dag van ramp! HARALDS schaar valt aan; 't slagzwaard vlamt; landzaat naast landzaat valt; Ja, HARALD waagt d' aanval van *Walacra's* stad, d' aanval van *Aarstad*

waar ALWARD, Markgraaf van *Walacra*, standplaats had.

Dáár, zat ADA aan 't glasraam van ALWARDS hal; angst prangt haar hart: want, nadat 't graf al ADA'S maagschap van haar nam, nam ALWARDS gâ haar aan; ALWARDS gâ lag dáár, waar al ADA'S maagschap was; thans was ALWARD haar raadsman, haar arm, haar al. Ach! als ALWARD valt! - Maar *Aarstaad*, waar ALWARDS manschap pal staat, slaat HARALDS aanval af: *Laalands* schaar nam d'afmarsch aan naar 't strand.

Wat was ADA zacht van aard! aan al wat arm, aan al wat krank was, gaf haar hart gaarn al wat haar hand had. - Na d' afmarsch van HARALD'S manschap, hangt Ada haar mand aan d' arm, gaat dáár waar 's landmans ramp 't zwaarst was, laaft, vraagt, raadt, paart traan aan traan. Dat haar pad afdwaalt van ALWARDS wal, - wat dacht ADA daaraan? -

't Was nacht; HARALDS manschap slaapt; maar HARALD zat aan 't strand. Naast HARALD zat Skalk ADGAR.

‘Wat was dat daar, ADGAR?’ - vraagt HARALD. ‘Wat dat was? - sprak ADGAR - d'Aardman dwaalt langs 't strand. Zacht, zacht! Aardman klaagt; Aardmans klagt was maatzang.’ - ‘Ba! dat gaat lafaards aan, wat Aardman snapt,’ sprak HARALD. - ‘Lafaard? - wáár was ADGAR dat? maar ADGAR las 't blad van BRAGA'S waarspraak, alwaar dat staat wat BRAGA raadzaam acht dat d'aard, van al wat haar wacht, raadt.’ - ‘Wat waarspraak was dat dan, waar g' aan dacht?’ vraagt HARALD. ADGAR gaat staan, staart strak 't maanvlak aan; gansch aandacht, als 't past, sprak ADGAR:

‘Als 't strand 's nachts Aardmans klaagzang slaakt;
 Als 't raafzwart daags aan 't zwaanblank raakt;
 Als WARA 't hart van d'Aad'laar blaakt.
 Staat ASTARA haar naam, haar staf,
 Aan 't Lam van 't Karavaanland af.’

HARALDS - 'Wartaal! wartaal!' - brak ADGARS nachtspraak af; maar ADGAR dacht na: want ADGAR lascht Aardmans klagt vast aan BRAGA'S waarspraak.

Landwaarts, aan wat kant *Aarstad* lag, had TJALF, HARALDS Vasal, twaalf man van *Laalands* manschap als wacht staan. 't Was al dag, althans d'aanbraak daarvan, als HARALDS wachtplaats schalt van TJALFS galm: 'Vangst! Ha, nachtraaf van *Walacra!* vangst!' - TJALF bragt ADA aan; ADA was TJALFS vangst.

Langzaam trad ADA naar HARALD; haar gang was achtbaar: want ADA'S hart was kalm. Haar lang haar daalt af langs haar hals, blank als zwaanvacht; zwart was haar tabbaard, waarlangs haar arm, als van albast, afhangt.

‘Maagd! - vangt HARALD aan - naam? maagschap? stand? van waar kwaamt g' aan 't kamp van HARALD?’ - ‘Man van 't zwaard! sprak ADA - wat draalt dat zwaard? ADA wacht kalm af, wat d'Almagt raadslaagt - ‘ADA! - was thans HARALDS taal - als wraak, als haat HARALDS hart aansart, als 't Walhalla dat hart aanlacht: dan blaakt dat hart van gramschap; dan vlamt HARALDS hand van 't slagzwaard. Maar, wars van al wat laag was, van al wat barbaarsch, was HARALDS hart vaak zacht als was.’

Wat HARALD daar sprak, brak ADA'S hart; 't was als gaf 't haar smart, dat haar taal wat hard was, wat smaads aanbragt aan *Laalands* Jarl. Wat thans haar taal was maakt, dat HARALD kan nagaan, van waar z'aan TJALFS wacht kwam, wat haar daar bragt. ‘Maak staat, - sprak HARALD - maak staat, ADA, dat HARALDS hart thans zacht slaat. ADA ga, vanwaar ADA kwam maar als ADA'S dankbaar hart 't pand was dat Markgraaf ALWARD HARALDS handslag

aannam, dan maakt, aan 't strand van *Walacra*, kamp, manslag, wandaad, ras plaats aan zang, aan dans, aan gastmaal.'

Wat ADA daarna sprak, laat d'A-Saga daar. Maar alras zat ADA, als 't plag, aan 't glasraam van ALWARDS hal. Wat thans haar dáár prangd' aan 't hart, was, dat HARALD BAÄL aanbad, dat HARALD dat smaadt, waaraan gansch haar hart hangt.

Wat HARALD aangaat, HARALD stapt lang, dan aan 't strand, dan landwaarts langs 't pad, dat van 't kamp naar *Aarstad* gaat: 't was dagklaar, dat daar wat knaagd' aan 't hart van *Laalands* Jarl. Maar ADGAR zat kalm aan 't strand; ADGAR dacht na: want ADGAR lascht 't blank van ADA naast 't zwart van haar tabbaard, vast aan Aardmans klagt, aan BRAGA'S waarspraak.

Wat HARALD sprak van ADA'S dankbaar hart, van handslag, van gastmaal, was ras

daadzaak. Naar d'afspraak, staakt HARALD all' aanval, staat HARALDS kamp vrank aan 't strand, gaat *Laalands* manschap, als 't pas gaf, naar *Aarstad*; naast 't kamp had *Walacra's* landman marktplaats. Vaak kwam HARALD naar *Aarstad* waar dan *d'Aadlaar van RAN* aanzat aan 't gastmaal van Markgraaf ALWARD; ja, als 't valt, paart HARALD *Laalands* zang aan ADA'S harpsnaar. Maar, - wat dag aan dag plaats had, was, dat d'Abt van *Aarstad* naar 't kamp kwam van HARALD, waar dan ADGARS handslag 't warmst was. Wat aandrang 's mans achtbaar hart als jaagt naar 't kamp van *Laalands* manschap, daaraan waagt alras gansch *Walacra*, ja, land aan land. Want, als 't Paaschmaandag was, bragt d'Abt van *Aarstad* HARALD, ADGAR, TJALF, tal van *Laalands* manschap - naar 't waschbad, dat d'Almagt aan d'aard gaf als 't pand van haar raadslog.

Daags daaraan trad ADA aan HARALDS hand naar 't altaar.

Gaat, - sprak d'Abt van *Aarstad*. -

‘gaat hand aan hand, hart aan hart. Kracht van d'Almagt, schraag d'arm van HARALD, maar dat HARALDS hand thans 't zwaard draag van ASA! kaars van 't hart van ADA, lamp langs 't pad van HARALD, straal glans af dáár waar 't nacht was! Dan, - wandlaars t' zaam naar 't graf! - dan wacht namaals dat *Canaän*, waarnaar 't hart smacht van al wat d'Almacht aanbad naar haar rand!’

Thans lag kaag naast kaag klaar aan 't strand; HARALDS Drakar draagt vlag, krans, palmtak. Alras had d'afvaart plaats van 't paar; d'afvaart van HARALDS manschap naar *Laaland*. 't Was 't laatst dat strand aan strand *d' Aadlaar van RAN* zag. Straks stapt ADA, aan HARALDS hand, aan wal van 't land vanwaar HARALD kwam.

Zwaar was daar HARALDS taak: want *Laalands* Jarls staan naar HARALDS land; 't raast al van wraak, dat HARALD afstaat van 't Walhalla. Maar 't zwaard van HARALD, 't hart van ADA, d'aandrang van ADGARS taal, schaarde' al wat braaf was aan HARALDS

kart. Gansch *Laaland* draagt HARALDS vaan.

't Jaar daarna, als 't Paaschmaandag was, bragt HARALD al wat Vasal was t' zaam, aan d'afbraak van 't laatst altaar van ASTARA. Daar sprak ADGARS krachttaal van 't Lam, dat was van d'aanvang af. Dankbaar zag HARALD ADA aan; HARALD dacht aan 't strand, waar ADGAR sprak van 't Lam van BRAGA'S waarspraak; ASTARA'S naamdag was thans Paaschmaandag.

Walacra, onbekend gedeelte van Oud-Holland of Zeeland. - JARL, Opperhoofd bij de Noormannen. - *Walhalla*, Helden-paradijs. - RAN, Godin der Zee. - BRAGA, Bescherm-God der Skalden, God der poëzy en der profecy. - WARA, Godin der Liefde. - ASTARA, Oostersche naam van de Godin *Easter* of *Ostra*, naar welke Paschen in 't Hoogduitsch *Ostern*, in het Engelsch *Eastern* heet. - ASA, II Chron. XIV: vs. 2 en volgg. - *Drakar*, voornaam schip van de Noormannen.

De E-legende.

Lees - en Beef!

Een vreemde heerscher betreedt BERTHES erfdeel. Geen der edelen wederspreekt des wreedten WERNERS recht, het recht des sterksten. De vreemde heerscher, ten zetel der Wenden verheven, geeft het bevel: 'Brenge BERTHE weg. Geen mensch helpe de zwervende: geen mensch geve der vernederde eten, dek en legerstede.'

Zeven weken heeft de verwezene BERTHE het zwervend leven gerekt en geweend. Geen mensch vergezeld de wees, des edelen EGBERTS telg, Geen klepper, geen ezel zelf bereed ze. - De teedere wees heeft vergeefs gesmeekt. Nergens een helper: nergens verstrekt men BERTHE legerstede en herberg.

De peen, de bessen des velds geven eten: de beek en de melk des vees drinken de zwervende.

BERTHE bestreedt geen bekende streken meer: het felle weer, de elende, het leed bestelpen de tengere wees.

De breede zee lekt den verhevenen berg. Een herder scheert het kleene vee: de weenende BERTHE treedt hem tegen en smeekt met een bezweten stem, een beetje eten. De herder brengt het: meel en reevleesch versterken de stervende, en, veel meer, des herders redenen. De vergeten herder heeft de sterrenbeelden leeren kennen, en weet den mensch te spellen, hetgeen hem de Hemel eens bestemt en bedeeft. De herder, met BERTHE neergezeten, leest de teekenen des Hemels en spreekt deze regels:

‘Wen 't wezeltjen den Held verzelt,
En hem de Beer een preek vertelt,
Heerscht BERTHE weer, met eer hersteld.’

De herder heeft gezwogen en wenkt BERTHE, verder te trekken. Ze heeft hem

begeven. Steeds beklemmen vrees en wee het herte der weeze. Weer zeven weken zwerft ze verder en verder, en wenscht te sterven.

De lente verdween. Berken en esschen en elzen werden geel. Geen vee betreedt meer het veld en deelt melk mede. De regen klettert: meeren en beken zwellen. BERTHE verwenscht het leven en het levenswee. Het sterven, denkt ze, geeft vrede: geen leed, geen letsel deert meer. Tegen een berg gezeten, smeekt ze den Hemel, den engel des verderfs te zenden. Wee! het steen beweegt: nevens de bevende BERTHE treedt een beer met gesperden bek. - Neen! - Het gevreesde beest werpt het beerenvel weg. Het kleed bedekte en verbergde den Deken der Stevenskerk, den geëerden PETER, mede geweken wegens de vergedreven wreedheden des wrevelen WERNERS.

BERTHE herleeft: ze spreekt met PETER en meldt hem de redenen des herders. Sprekende vernemen ze ergens een gewemel en het wrensch en eens rennenden kleppers. Een

derde zwerver betreedt de plek. Ver heeft de vreemde gereden: het zweet bedekt hem en den klepper. De heldendegen knettert hem tegen de lendenen.

De vreemde held heeft den knellenden helm nedergezet. Hemel! BERTHE verbleekt: de helm heeft ten veldteeken een wezel. Ze herkent ETHELBERT, den Zweed. - De Deken der Stevenskerk spreekt met hem en meldt hem hetgeen de wreede WERNER deed, en schetst hem BERTHES leed en tegenheden. Het wezen des edelen ETHELBERTS betreft. Den wrevelen WERNER verwenshende, trekt de held den scherpen degen en zweert, BERTHES redder en helper te wezen en EGBERTS telg ten zetel te herstellen. De preek des verkleeden PETERS heeft gewerkt. BERTHE herdenkt des herders redenen en hetgeen deze spelde.

ETHELBERT heeft sterve benden vereend: de veldteeken geven dezen regel te lezen: 'BERTHE leve en regeere! De wreede WERNER sterve!'

WERNER heeft mede het veld met legers bedekt. Men velst de speeren: men trekt het welgewet geweer, de degens kletteren. BERTHES held heeft het gevreesde lemmer geheven en rent den wrevelen WERNER tegen. Des degens scherpe snede heeft WERNERS sterken helm gespleten, en deze, neergezegen, heeft den veegen geest gegeven. Geen der metgezellen des vreemden heerschers wederstreeft meer den edelen Zweed: enkelen sneven, velen vreezen en smeeken het leven; de meesten leggen degens en speeren neder. ETHELBERT heeft den zege. BERTHES wreker geeft der weeze het erfdeel der Wenden weder. De teedere BERTHE zweert het te deelen met den edelen beschermer: eene stem, een kreet: 'ETHELBERT strekke den Wenden ten Heer en meester! ETHELBERT leve en heersche met BERTHE!' vereent edelen en gemeen ter eere des Zweedschen helds. Hem heffen ze met BERTHE ten zetel.

De Deken der Stevenskerk heeft den echt gezegend. Vete en wrevel hebben gezwegen.

BERTHE vergeet het geleden leed: de Hemel verleent zegen en vrede, en hetgeen de legende wegens hen vermeldt neemt een

END.

LENNEP, den zevenden September.

Colholms roos.

O-sprook.

MOTTO:

't Schoon lokt tot roof.

SLOF troont op *Colholms* slot, rondom door golf op golf omzoomd; Noordstorm op Noordstorm float door boos, poort, top. Toch pronkt op OLOFS slot *Colholms* roos, OLDGOND; jong, schoon, blond.

Hoor! OLOFS hoorn klonk, OLOFS woord vloog rond; Noor op Noor spoort 't ros, ront, loopt, komt; - 't slot wordt vol volks, OLOFS looz' klonk: oorlog! oorlog! - 't Oog vonkt toorn.

'OLOFS mond noodt ons, OLOFS hoorn noopt ons: Vorst! 't word' ons kond, zoo zorg of nood ontstond voor *Colholm*.' -

Bornholms Vorst, OTTO, komt! OTTO somt d' oorsprong op tot THOR; OTTO'S

dolk wordt rood door moord op moord. OLOF schroomt OTTO noch ook THOR, -
 doch zorg voorkomt nood. OTTO zond boê op boê om OLDGOND; OLDGONDS schoon
 ontvonkt' OTTO'S borst; ook komt blos op blos op OLDGONDS koon, zoo OTTO'S boot
Colholms kom klooft. Doch OLOF zon op 't voorspook, - WOLF zong 't:

't Noodlot wordt kond
 Door WOLFS mond:
Colholms roos, OLDGOND,
 Pronk' op *Colholms* grond;
 Schoon OLOFS zorg,
 Toch OLOFS borg:
 Zoo OLDGOND wordt ontroofd,
 't Kost OLOF troon, slot, hoofd. -

Zoo hoord' OLOF noch OTTO, noch OLDGOND. OTTO bood bond of oorlog; oorlog
 koos OLOF. *Colholms* slotvoogd sloot OLDGOND op.' -

Nog ontvloot 't woord OLOFS mond, - op! op! klonk door 't slot; OTTO komt! Boot
 op boot, vlot op vlot, kog op kog klooft

Colholms kom! - 'Noor, vorst of volk, volg OLOF!' OLOF vloog voor. 't Volk sprong op; 't gordt dolk of pook om; 't torsche boog, knods, pols, rotsbrok, 't slot op; 't lood smolt, kookt, - zoo OTTO soms storm koos. 'Voor *Colholm*, voor OLDGOND!' klonk 's volks looz'. - 'Schroom, boos rot! roof zocht *Bornholms* vorst, - dood wordt OTTO'S loon.' -

Doch OTTO? - Noch dorst tot roof, noch oorlogsvonk toegt OTTO. Doch OTTO'S borst klopt hoog voor OLDGONDS schoon; OLOF sloot 't oor, schoon OTTO som op som bood voor OLDGOND; OLDGOND zond boê op boê tot OTTO; doof ook voor OLDGOND, sloot OLOF *Colholms* roos op. Droom op droom komt voor OTTO'S spond. OLDGOND spookt *Bornholms* vorst voor 't oog: drop op drop blonk op OLDGONDS koon; 't hoofd, omzoomd door lok op lok, hong op OLDGONDS borst (Zoo toch 't wolkvocht droop op roos, koorn, ooftknop, trok roos noch ooftknop 't hoofd omhoog, voor 't vocht ontloopt of 't zonros

drop voor drop opslorpt; - zoo boog *Colholms* roos 't vocht oog, 't blond hoofd). Ook hoort OTTO soms OLDGONDS toon, zoo schoon of 't boschkoor zong; doch 't nokt ook zoo dof, zoo domp, of golf op golf klotst' op boot of rots. Nog schroomt *Bornholms* vorst oorlog, roof, moord. Doch GOTHOLD komt; - GOTHOLD doorgrondt 't Noodlot. Door THORS bosch doolt GOTHOLD rond, loof of mos voor spond, noot of schors voor brood, bronvocht voor dronk. 't Rood koord omgordt GOTHOLDS wolfsbont; THORS dolk pronkt op GOTHOLDS borst; THORS stok schoort GOTHOLDS romp. Wol wordt GOTHOLDS lok, hoog 't voorhoofd; doch oog noch oor wordt stomp, - nog doorgrondt GOTHOLD 't Noodlot.

GOTHOLD stond voor OTTO; 't voorhoofd fronst, 't oog vonkt. 'Op, zoon THORS! *Colholms* roos dort, tot OTTO komt. Poot *Colholms* roos op *Bornholms* grond. THOR zond GOTHOLD!' -

Zoo toog OTTO voort tot *Colholm*. D'

oorlog dook op, spookt 't slot rond, stroopt 't oord bloot. Boog op boog schoot;
 rotsbrok op rotsbrok gonst, ploft op boot, kog, vlot. Rood wordt *Colholms* kom door
 moord op moord. OLOFS woord klonk: 'o hoon, zoo OTTO OLOF dwong, OLDGOND
 won!' OTTO noopt 't volk: 'o hoon, zoo 't slot ons ontsprong, of OLOF 't ontkomt!
 op, op! voort, voort! Drom op drom storm' 't slot!' - 's Volks borst jooft; 't hooft op
 lot of loon. Schot op schot vloog rond, of wolk op wolk 't vocht goot, zoo 't door
 Noordstorm stold' of vroor tot brok op brok. 't Lood droop op 't hoofd, door
 d'oorlogsrok tot op 't bloot. Toch drong OTTO voort; toch won OTTO poort voor poort,
 post voor post Nog klonk OLOFS oorlogslooz': 'Voor *Colholm!* voor OLDGOND!'

Doch, hoor, - dof bomt *Colholms* noodklok. Hoogrood golft rookkolom op rookkolom
 rond door boog, poort, goot: 't glom, 't koolt, 't gloort; 't vonkt voort, ros stroomt 't
 op tot dom, top, nok. 't Volk roost door vonk of smoort door rook: 't

wordt hooploos. 't Wordt stond tot storm!' klonk OTTO'S woord. *Bornholms* vorst klom op; 't volk vlood, of - zoo 't nog schoold' of vocht - 't stort voor OTTO'S knods. Dol stormt OTTO voort door poort, boog, hol; - OLDGOND zocht OTTO. Hoor! - 't slot sprong, 't slot vloog op; - OLDGOND stond voor OTTO'S oog, schoon, blond, jong. Hoog bloosd' OLDGONDS koon. OTTO stond stom, OTTO vond tong noch woord..... 'Los, los! snood, godloos vorst! Dood volgt roof!' klonk OLOFS woord. OLOF stort poort, boog, rook door, op OTTO. Hoog blonk OLOFS dolk, blootshoofds stond OTTO; - doch *Bornholms* vorst sprong op, boog 't hoofd - OLOFS stoot stompt op OTTO'S dolkknop. OLOF stort; - doch OLDGOND boog 't hoofd voor OTTO: '*Colholms* roos dronk toch OLOFS bronvocht, OLOF zond toch brood voor OLDGOND!' - 'Loof THOR, Noor!' klonk OTTO'S woord: 'om OLDGOND wordt noch OTTO'S dolk noch OLOFS borst rood.' - Doch 's Noodlots stond komt: WOLF zong 't:

Wordt *Colholms* roos ontroofd,
't Kost OLOF slot, troon, hoofd.

't Woord vloog nog op OTTO'S tong, nog stond OTTO'S pook op OLOFS strot, - och,
Colholms slotvoogd, vol wrok, boog 't hoofd, wrong 't forsk los, sprong op....
schroom, OTTO! - Doch OTTO zorgt; OTTO toomt OLOFS sprong; OTTO'S dolk
doorboort OLOFS borst door wond op wond.

Ton, toorts, kroon, vonkt op *Bornholms* slot. OTTO schonk dronk op dronk rond;
OLDGOND dost 't blond hoofd door roos up roos. - 't Zonros vloog 't bolrond om,
rond op rond. Zoon op zoon zoog OLDGONDS borst of sprong op OTTO'S schoot.

Noô komt 't volk tot *Colholms* slot: OLOFS spook doolt rond door poort, holboog.

GOTHOLD, THORS tolk, zong d' O-sprook voor OTTO'S kroost. -

SLOT.

